

Затребуваність ступеневих класифікованих пішохідних маршрутів туристичними групами учнівської та студентської молоді Волині

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Із часу прийняття Україною незалежності інтерес до туристсько-спортивних походів серед студентської та учнівської молоді змінювався то в бік зростання, то зниження. Причинами цього могла виступати низка внутрішніх (бажання, зацікавленість, рівень підготовленості й т. ін.) і зовнішніх (недостатність кадрового (керівників груп), матеріально-фінансового забезпечення, вплив батьків, друзів тощо) факторів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Вивчення розвитку студентського та дитячо-юнацького спортивного туризму відбувається впродовж значного часу й в останні роки можна відзначити його активізацію. Аналіз наукових досліджень і публікацій засвідчив, що питання щодо підготовки з пішохідного туризму вивчала низка науковців: окреслення впливу пішохідного походу на організм студентської молоді – Н. А. Гончаренко (2007) [2]; розвиток фізичних якостей під дією походу в дітей середнього шкільного віку – А. Грабчук (2010) зі співавторами [3; 4], старшокласників – П. Д. Плахтій (2006) із колегами [6]; питання впливу занять спортивним туризмом на фізичний розвиток і функціональну систему дітей, котрі займаються туризмом перший рік, – К. В. Мулик (2010) [5]; проблеми професійно-спортивної підготовки майбутніх спеціалістів зі сфери туризму – О. В. Алексеева [1].

Нами не знайдено інформації щодо аналізу даних про здійснення спортивних туристичних подорожей учнівською та студентською молоддю. Детальні дослідження затребуваності спортивних пішохідних походів різної складності дасть змогу визначити навантаження, яке є найбільш оптимальним для більшості туристів-початківців. Ми підтримуємо думку А. Грабчука, який відзначає, що для оцінки роботи позашкільних закладів освіти щодо спортивного туризму потрібно відзначити організацію й проведення спортивних туристських походів з учнівською та студентською молоддю. Такі заходи розкривають проблему організації й розвитку туризму в умовах державного управління [4].

Однак досліджень щодо динаміки залучення школярів і студентів до участі в спортивних туристичних походах різної складності нами не знайдено.

Завдання роботи – визначити динаміку затребуваності ступеневих класифікованих пішохідних маршрутів туристичними групами учнівської та студентської молоді Волині.

Методи та організація дослідження. У процесі виконання роботи використано такі методи: аналіз й узагальнення літературних джерел та статистичних даних, методи математичної статистики. Дослідження проводили на базі бібліотеки Волинського центру туризму, спорту та краєзнавства.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Спортивні туристські походи – це групове або командне проходження туристичного спортивного маршруту певної протяжності з подоланням природних перешкод. Відповідно до правил проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України [7], за складністю походи поділяють на категорійні (для досвідчених) й ступеневі (для початківців). Останні мають три ступені складності, які відповідають таким характеристикам: за тривалістю вони мають проходити від трьох до шести днів; за протяжністю: перший ступінь – це 30–49 км, другий – 50–74 км, третій – 75–129 км. Вимоги до досвіду учасників походів цього рівня складності такі: бажаним подолати перший ступінь складності потрібно мати досвід участі в 1-денному поході, потенційним учасникам другого ступеня складності слід попередньо подолати подорож першого й третього ступенів складності, можна вирушати тим, хто здійснив ступеневий похід (1-го чи 2-го ступеня складності). Щодо кількісного складу учасників пішохідних ступеневих туристсько-спортивних походів, то допустимим діапазоном вважається 6–25 осіб для першого та 6–20 – для другого й третього ступенів складності (без керівника та заступника). Вік учасників має бути не меншим ніж 10 років для першого, 11 – для другого та 12 – для третього ступеня складності.

Щоб висвітлити затребуваність спортивних пішохідних маршрутів туристичними групами учнівської й студентської молоді Волині, досліджено та впорядковано звітну інформацію маршрутно-кваліфікаційної комісії при Волинському центрі туризму, спорту й екскурсій про участь волинських груп у походах різного ступеня складності за період із 2008-го по 2012 рр.

Нами виділено найбільш популярні райони подорожей для наших юних туристів-співвітчизників: Карпати, Волинь, місцевість на межі Волинської та Рівненської областей і Крим.

Такий вибір районів для спортивних походів, на нашу думку, характеризується, по-перше, зручністю й відносно меншою вартістю доїзду (Волинь, Волинь-Рівне); по-друге – наявністю перешкод, що дає змогу здійснити категорійні походи (Карпатські та Кримські гори); по-третє, можливістю реалізації пізнавальної й краєзнавчої мети походу.

У таблицях 1 та 2 відображено динаміку здійснення спортивних походів туристичними групами учнівської й студентської молоді Волині, указано їх кількісний склад окремо за ступенями складності за досліджуваний період по виділених районах.

Зазначимо, що ми не маємо можливості розмежувати дані стосовно складу учасників туристичної групи (школярі-студенти), оскільки така статистика маршрутно-кваліфікаційною комісією не ведеться, тому зазначені категорії осіб представлено в одній номінації.

Як видно з двох нижченаведених таблиць, найбільш затребуваним районом для ступеневих походів з учнівською та студентською молоддю є Волинська область – перше місце (за останніх п'ять років – 47 груп), Карпати – друге місце (34 групи), на третьому місці за популярністю – місцевість нашої й сусідньої (Рівненської) області – третє місце (12 груп). Лише одна туристична група за досліджуваний період здійснила ступеневу подорож по Криму (у 2011 р.) – четверте місце.

Таблиця 1

Динаміка здійснення ступеневих спортивних походів туристичними групами учнівської та студентської молоді Волині

Рік	Ступінь складності	Район походу				Усього	Місце
		Волинь	Карпати	Волинь-Рівне	Крим		
1	2	3	4	5	6	7	8
2008	1	3	2			5	2
	2	1	1	2		4	3
	3	4	6			10	1
	Σ	8	9	2		19	III
2009	1					0	
	2	4		1		5	2
	3	5	6	1		12	1
	Σ	9	6	2		17	IV
	2010	1	1	3			4
2		6	4	1		11	2
3		5	5	2		12	1
Σ		12	12	3		27	I
2011	1	1				1	3
	2	7	1	1		9	2
	3	6	2	2	1	11	1
	Σ	14	3	3	1	21	II
2012	1					0	
	2		1			1	2
	3	4	3	1		8	1
	Σ	4	4	1		9	V

Розглянемо детальніше динаміку здійснення туристичними групами ступеневих походів.

Як указано на рис. 1, у 2008 і 2009 рр. кількість туристичних груп волинської молоді була майже однаковою, із незначною перевагою у дві групи у 2008 р. (рис.1, табл. 1). Розподіл за обраними регіонами подорожі відбувався таким чином: Волинь: вісім груп – 2008 р., дев'ять – 2009 р., Карпати: дев'ять – 2008 р., шість – 2009 р. та дві групи – кожного з указаних років Волинь-Рівне. Найвищі кількісні показники туристичних груп учнівської й студентської молоді (27 груп) простежено у 2010 р. (по 12 груп відвідало Карпати та Волинь і три групи долали маршрут, який проходив по території Волинської й Рівненської областей). Наступним роком за результативністю за залученням туристичних груп молоді Волині до участі в ступеневих пішохідних походах за досліджуваний період був 2011 р. Найбільша кількість груп (14) здійснила ступеневі походи територією нашої області, три групи подолали маршрут у Карпатах і по двох областях (Рівненській та Волинській) й одна група спланувала свій похід у Крим (рис.1, табл. 1).

Таблиця 2

Динаміка залучення учнівської та студентської молоді до участі в спортивних походах за 2008–2012 рр.

Рік	Ступінь складності	Район походу				Усього	Місце
		<i>Волинь</i>	<i>Карпати</i>	<i>Волинь-Рівне</i>	<i>Крим</i>		
2008	<i>1</i>	35	39			74	2
	<i>2</i>	8	8	20		36	3
	<i>3</i>	52	80			132	1
	Σ	95	127	20		242	II

Закінчення таблиці 2

2009	1					0	
	2	44		19		63	2
	3	51	81	20		152	1
	Σ	95	81	39		215	IV
2010	1	14	37			51	3
	2	84	44	17		145	2
	3	85	52	22		159	1
	Σ	183	133	39		355	I
2011	1	10				10	3
	2	81	15	11		107	2
	3	75	28	35	13	151	1
	Σ	166	43	46	13	268	II
2012	1					0	
	2		10			10	2
	3	48	38	10		96	1
	Σ	48	48	10		106	V

Стосовно популяризації ступеневих походів серед учнівської та студентської молоді 2012 р. став найменш насиченим. Лише дев'ять груп виявило бажання подолати «юнацький» маршрут, один із яких проходив по Волинській і Рівненській областях і по чотири – у Карпатах та на Волині (рис. 1, табл. 1).

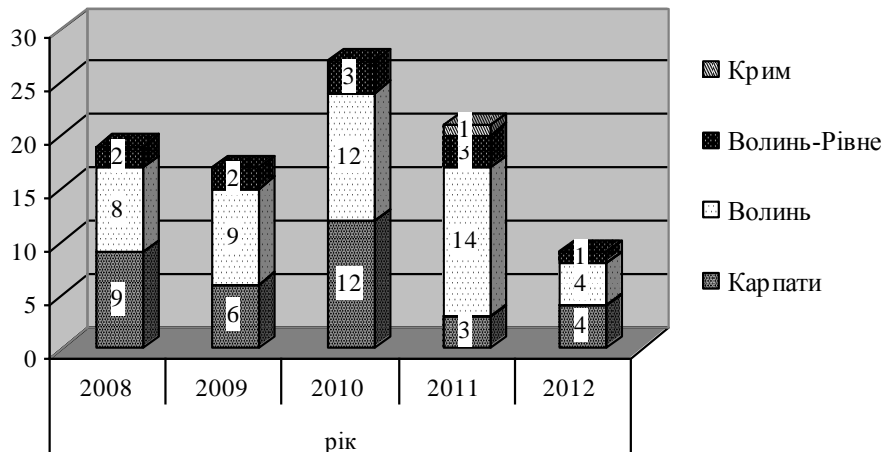

Рис. 1. Динаміка здійснення ступеневих спортивних походів туристичними групами учнівської та студентської молоді Волині за 2008–2012 рр.

Далі розглянемо динаміку залучення учнівської й студентської молоді до участі в ступеневих пішохідних походах (рис. 2, табл. 2).

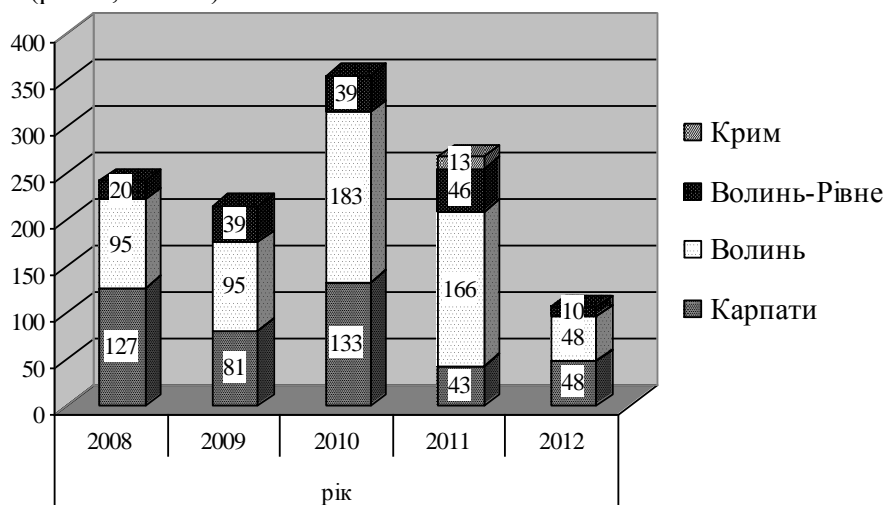

Рис. 2. Динаміка залучення учнівської та студентської молоді до участі в ступеневих спортивних походах за 2008–2012 рр.

Як видно з рис. 2, на стовпцях діаграми білого кольору найбільше, що є підставою відзначити Волинську область як найбільш затребуваний район для проведення ступеневих походів нашими юними співвітчизниками (587 осіб). Друге місце посідають Карпатські гори (432 особи). Третім районом, який обирають молоді волиняни для здійснення пішохідного ступеневого походу, є об'єднаний район: Волинська й Рівненська області (154). У Криму з метою спортивної ступеневої подорожі сформована лише одна туристична група з 13 осіб.

Дані першого досліджуваного нами 2008 р. є підставою визначити середній показник залучення учнівської та студентської молоді до участі в ступеневих походах, порівняно з наступними, на рівні 242 осіб, із них 127 здійснили мандрівку Карпатами, 95 – по Волині й 20 – по Волинській і Рівненській областях. У 2009 р. загальна кількість волинської молоді, яка подолала пішохідні «юнацькі» маршрути, становила 215 осіб. 81 турист відвідав Карпатські гори, 95 – задовольнили свої інтереси в пішохідному туризмі, не виїжджаючи за межі області, а 39 хлопців і дівчат подорожували по Рівному та Волині (рис. 2, табл. 2).

Наступний рік став найбільш результативним у залученні учнівської та студентської молоді до участі в ступеневих пішохідних походах (355 осіб). Розподіл за районами подорожі був таким: Волинь – 183 особи, Карпати – 133 і 39 – Волинь-Рівне (рис. 2, табл. 2).

У 2011 р. загальний показник охочих здійснити подорож зазначеного рівня знизився на 87 осіб і становив 268 молодих волинян, із них 13 подолали ступеневий похід у Крим, 43 – відвідало Карпатські гори, 46 – територію Волинської та Рівненської області й 166 не покидали межі нашої області для здійснення спортивної ступеневої подорожі (рис. 2, табл. 2).

Дані 2012 р. дали можливість відзначити найнижчі кількісні показники участі учнівської та студентської молоді Волині за досліджуваний період – лише 106 осіб, 10 із них відвідали район Волинь-Рівне і по 48 – Карпати та власне Волинську область.

Вважаємо, що така масовість участі в ступеневих походах у 2010 та 2011 рр. характеризується включенням подолання маршруту такої складності в програму обласних туристичних змагань.

Різде зниження кількості молоді, яка здійснювала спортивні пішохідні походи у 2012 р., можна пояснити низкою тверджень: зміна пріоритетів учнів і студентів (перевага пасивного відпочинку над активним), незацікавленість працівників туристичних організацій нашої області (клубів, центрів туризму) до проведення подорожі, недостатність коштів, низький рівень заохочення зі сторони батьків, педагогів, відсутність відповідної підтримки держави, зниження престижності пішохідного туризму на користь комерційних турів й екстремальних видів туризму.

Якщо ми розподілимо досліджувані роки за місяцями та кількістю туристичних груп учнівської й студентської молоді та числом осіб, які брали участь у ступеневих пішохідних походах, то можна відзначити, що різниці між ними немає. Те саме стосується й статистики спортивних категорійних походів (табл. 1, 2). Із цього випливає, що керівники груп дотримувалися рекомендацій маршрутно-кваліфікаційної комісії щодо кількісного формування групи й підбирали оптимальний склад.

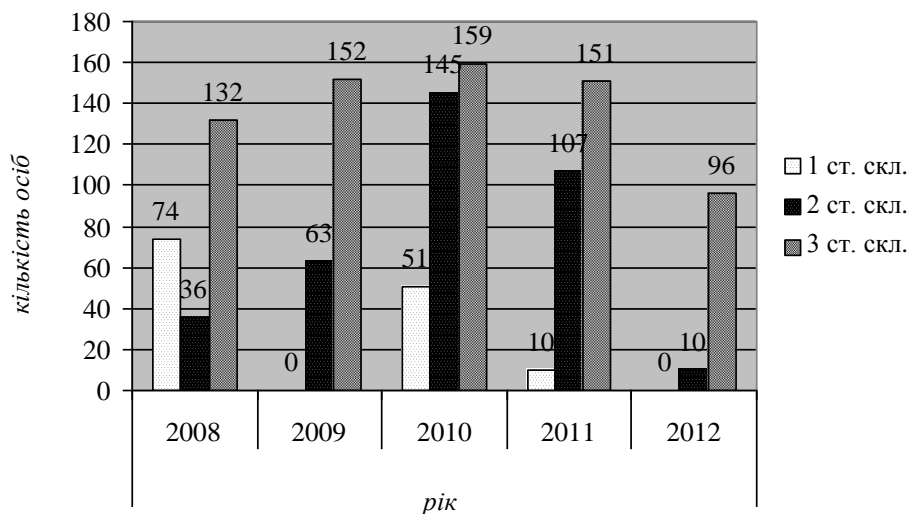

Рис. 3. Популярність пішохідних туристсько-спортивних походів різного ступеня складності

Наше дослідження також уключало визначення популярності пішохідних туристсько-спортивних походів різного ступеня складності серед учнівської та студентської молоді.

Загалом, на рис. 3 видно, що найменше стовпців білого кольору, які характеризують перший ступінь складності, чорний – другий ступінь і найбільшу кількість юних туристів за період із 2008 до 2012 р. відзначено в подоланні найважчого зі ступеневих походів (третього ступеня складності).

2008 р. характеризувався найбільшою кількістю бажаючих здійснити похід першого ступеня складності (74 особи). На наступний досліджуваний рік простежено відсутність зареєстрованих у МКК походів першого ступеня складності та значну кількість учасників спортивної подорожі третього ступеня.

Відповідно до табл. 2 і рис. 3, у 2010 р. в ступеневих походах узяла участь найбільша кількість юних туристів, де відзначено 51 учасника спортивної подорожі першого ступеня складності, 145 – другого й 159 – третього ступеня.

Дані 2011 р. засвідчують майже незмінне число учнівської та студентської молоді, яка здійснила пішохідний туристсько-спортивний ступеневий похід третього ступеня складності (151 особа). Знизилися показники першого й другого ступенів на 41 (80,4 %) і 38 чол. (26,2 %), відповідно.

І останній досліджуваний 2012 р. характеризувався значним зниженням кількості бажаючих здійснити ступеневу подорож – на 36,4 % із попереднім роком – третього ступеня складності та 91,7 % – другого (рис. 3).

Низький інтерес до туристсько-спортивних походів першого ступеня складності можна пояснити їх неактуальністю для більш дорослого та досвідченішого контингенту потенційних учасників. Слід відзначити загалом високі показники кількості учасників подорожей третього ступеня складності. Це дає підставу припустити, що загальний досвід туристів-пішохідників Волинської області зростає й учасники легших за складністю походів виявляють бажання здійснити більш складний похід, підвищуючи цим рівень розвитку цього виду спортивного туризму та розширюючи можливості області в майбутньому до збільшення кількості нових керівників груп.

Висновки. Результати дослідження даних Волинського МКК засвідчили, що найбільш популярними районами для пішохідних ступеневих туристично-спортивних подорожей учнівської та студентської молоді Волині є територія нашої області, Карпат й об'єднаний район Рівненської та Волинської областей. Найбільші показники залучення молоді до участі в пішохідних спортивних походах відзначено у 2010 р. (355 осіб), а найнижчі – у 2012 р. (106 чол.). Установлено, що найменша кількість юних туристів Волині за досліджуваний період задіяна в походах першого ступеня складності (135 осіб), другого (361 осіб) і найбільше учасників ступеневих походів подолали туристський маршрут третього ступеня складності (690 осіб).

Перспективи подальших досліджень мають два вектори розвитку: перший спрямовано на вивчення затребуваності ступеневих походів в інших областях та Україні загалом; другий – на дослідження популярності категорійних походів серед учнівської й студентської молоді.

Джерела та література

1. Алексеева О. В. Профессионально-спортивная подготовка студентов по спортивно-оздоровительному профилю / О. В. Алексеева // Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта. – 2012. – № 7 (89). – С.12–17
2. Гончаренко Н. А. Вплив фізичного навантаження на організм студентської молоді в умовах піших туристичних походів / Н. А. Гончаренко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2007. – № 3. – С. 117–120.
3. Грабчук А. Б. Сучасний стан і перспективи розвитку дитячо-юнацького туризму в Івано-Франківській області / А. Б. Грабчук // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури. – Електронне наукове фахове видання-часопис. – Львів : ЛДУФК, 2009. – № 1(21). – С. 35–42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sportscience.org.ua/index.php/Arhiv.html>
4. Грабчук А. Вплив спортивних туристських походів на фізичний розвиток дітей середнього шкільного віку / А. Грабчук, В. Улізько, В. Кушнір // Спортивна наука. – №1 (30). – 2010 – С. 86–89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-Journals/SNU/2010-1/10gramsa.pdf>
5. Мулик К. В. Вплив занять спортивним туризмом на фізичний розвиток і функціональну систему дітей, що займаються туризмом перший рік на етапі початкової підготовки / К. В. Мулик, Т. І. Гриньова // Слобожанський науково-спортивний вісник : зб. наук. ст. – Х. : ХДАФК, 2010. – № 4. – С. 57–60.
6. Плахтій П. Д. Вплив навантажень оздоровчого туристського походу на розвиток рухових здібностей старшокласників / П. Д. Плахтій, І. В. Сущева, С. П. Рябцев // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. (спецвип.) : матеріали наук.-практ. конф. «Валеологічна культура особистості –

джерело здоров'я». – 19–21 жовт. 2006 р. / за заг. ред. В. І. Сипченка – Слов'янськ : Вид. центр СДПУ, 2006. – С.72–77.

7. Правила проведення туристських походів та подорожей з учнівською і студентською молоддю України. Наказ Міністерства освіти України від 6.04.1999 р., № 96. // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – № 6. – 2000. – С. 6–18.

Анотація

Наведено вимоги до туристично-спортивних статечних пішихідних походів (довжина маршруту, час у дорозі, вимоги до учасників). Висвітлено показники затребуваності досліджуваної категорії спортивних походів туристичними групами учнівської та студентської молоді Волині за 2008–2012 рр. Зазначено й проаналізовано дані щодо популярності пішихідних подорожей різного ступеня складності за досліджуваний період. Результати дослідження показали, що найбільш популярними районами для здійснення пішихідних статечних туристсько-спортивних подорожей учнівською та студентською молоддю Волині є територія нашої області, Карпати й об'єднаний район Рівненської та Волинської областей.

Ключові слова: туризм, спортивний, ступені, пішихідний похід, учнівська та студентська молодь.

Василий Войтович. Востребованность степенных классифицированных пешеходных маршрутов туристическими группами учащихся и студенческой молодежи Волини. Наводятся требования к туристско-спортивным степенным пешеходным походам (длина маршрута, время в пути, требования к участникам). Освещены показатели востребованности исследуемой категории спортивных походов туристическими группами учащихся и студенческой молодежи Волини за 2008–2012 гг. Указаны и проанализированы данные по популярности пешеходных путешествий различной степени сложности за исследуемый период. Результаты исследования показали, что наиболее популярными районами для осуществления пешеходных степенных туристско-спортивных путешествий ученической и студенческой молодежью Волини является территория нашей области, Карпат и объединенный район Ровенской и Волинской областей.

Ключевые слова: туризм, спортивный, ступень, пешеходный поход, ученическая и студенческая молодежь.

Vasyl Voitovych. Need in Phased Hiking Tours Among Tourist Groups of Pupils and Student Youth of Volyn Region. It was named the demands for tourist and sports phased walking tours (route distance, time on the way, demands for participants). It was highlighted the indices of demand for the studied category of sports hikes by tourist groups of pupils and student youth of Volyn region for the years 2008–2012. It was presented and analyzed information on population of walking tours of different stages of complexity for the given period. The results of the study have shown that the most popular regions for phased tourist and sports hikes among pupils and student youth of Volyn region are the territory of our region, the Carpathians and the united region of Rivne and Volyn regions.

Key words: tourism, sports phased hiking tour, pupils and student youth.